

Contacten:

Ilse Cornelis, onderzoeker Cebud

i.cornelis@thomasmore.be

0485 18 92 60

Bérénice Storms, onderzoeksleider Cebud

Berenice.Storms@thomasmore.be

Esther Geboers, coördinator Cebud

Esther.Geboers@thomasmore.be

Factsheet

Financieel gedrag van jongeren uit de derde graad secundair onderwijs

2447 jongeren uit de derde graad van het secundair onderwijs in ASO, TSO, BSO, BUSO OV3 en OV4 en DBSO-richtingen van 63 Vlaamse scholen namen in 2013 deel aan een online of schriftelijke bevraging over financieel gedrag. In deze factsheet rapporteren we de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek.

1. Inkomen

1.1. Zakgeld

- 78 % van de jongeren krijgt zakgeld
- Gemiddeld bedrag is € 20 per WEEK
- 72 % geeft het zakgeld meestal meteen uit
- Volgende groepen rapporteren een hoger bedrag aan zakgeld: jongeren uit gezinnen met een sterkere financiële achtergrond, jongens, jongeren die vaker uitgaan en rokers

1.2. Werken

- 70% doet vakantiewerk
- 42% werkt tijdens de week of (vooral) in het weekend
- Gemiddeld verdiend bedrag via vakantiegeld bedraagt € 1238 per jaar met vakantiewerk en € 213 per maand met een studentenjob tijdens het schooljaar
- Heel grote variatie in verdiensten, duur en activiteiten
- Jongere uit DBSO en jongeren die vaker uitgaan verdienen meer met werken tijdens het schooljaar, jongeren uit ASO/KSO, jongere scholieren en jongeren die minder uitgaan verdienen minder met vakantiewerk

1.3. Klusjes

- 23% krijgt geld om thuis klusjes uit te voeren, gemiddeld € 14 per week

1.4. Globaal inkomen

- Het gemiddeld jaarinkomen van jongeren bedraagt € 2544 (€ 2394 zonder leerlingen DBSO)
- 4.5% rapporteert geen enkele bron van 'inkomsten', dit zijn voornamelijk jongeren die weinig uitgaan

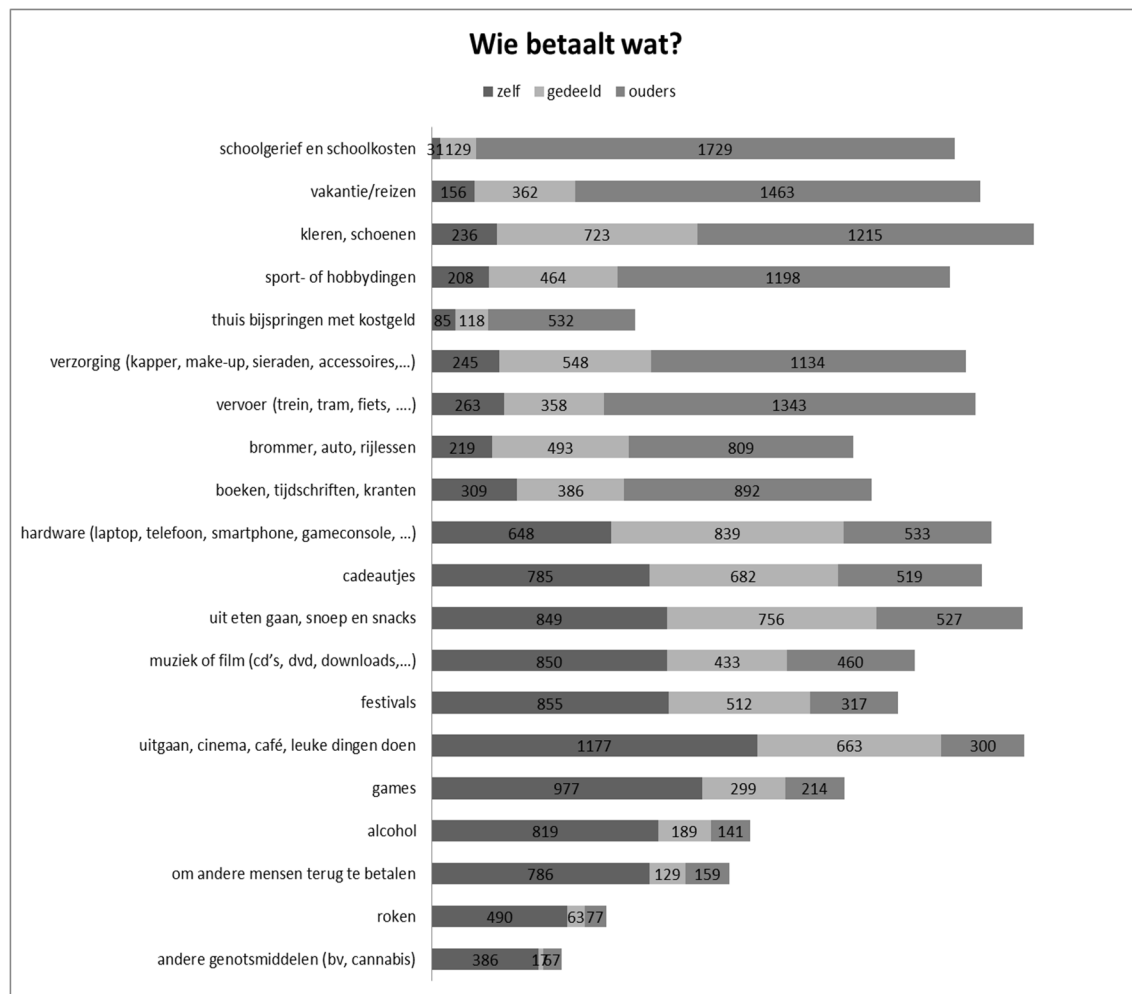
2. Uitgaven

2.1. Wie betaalt wat?

In Figuur 1 wordt de verdeling weergegeven van de uitgaven tussen jongeren en hun ouders. Hieruit blijkt dat uitgaven die school gebonden zijn of uitgaven voor vakantie, kleding, verzorging of vervoer voornamelijk door ouders betaald worden, terwijl de uitgaven voor ontspanning grotendeels door de jongeren zelf gefinancierd worden of gedeeld worden tussen ouderen en jongeren.

Jongeren die softdrugs gebruiken (17%, waarvan 5% wekelijks) of roken (26%, waarvan 15% dagelijks) betalen dit gebruik vrijwel integraal zelf. Ook de uitgaven voor alcohol, games en festivals worden door een aanzienlijk aantal jongeren zelf betaald.

Figuur 1: Verdeling van uitgaven tussen jongeren en ouders

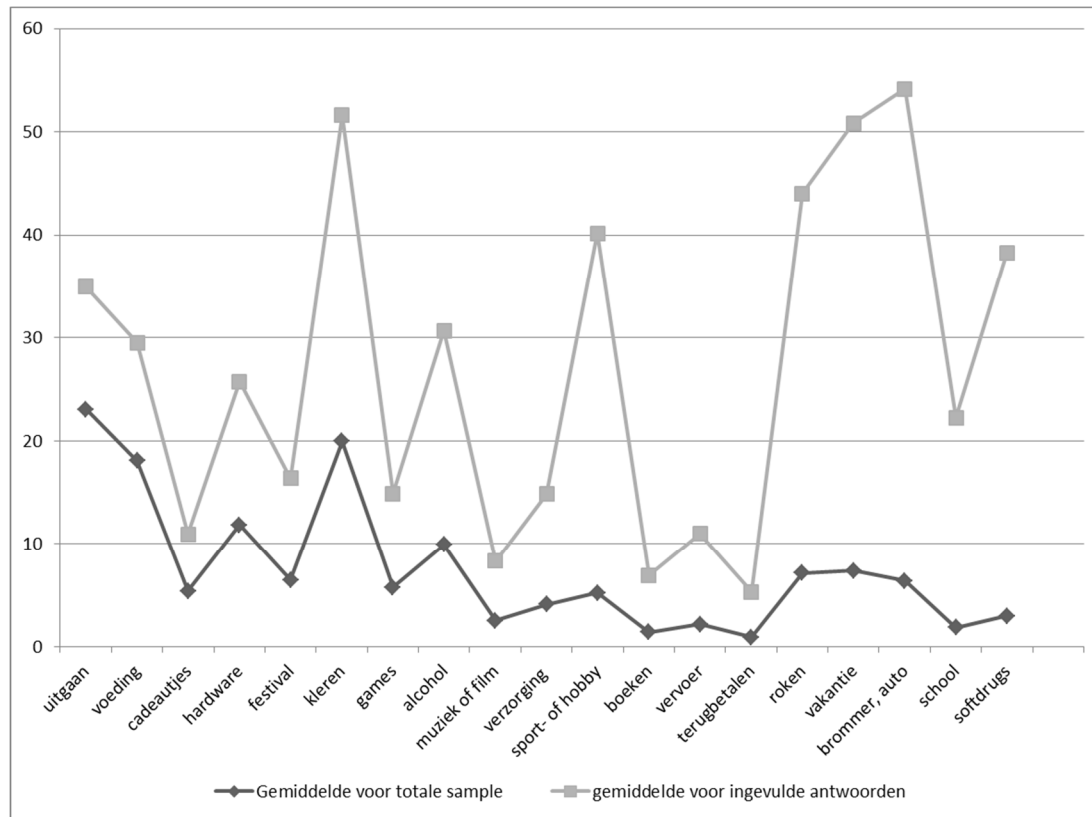
Noot: De categorieën zijn geordend volgens de proportie van de eigen bijdrage (van klein naar groot). De lengte van de balken geeft aan hoeveel jongeren deze vraag beantwoord hebben, m.a.w. een grotere groep jongeren beantwoordde de vraag naar wie kleding en uitgaan betaalt dan het aantal jongeren die de vraag naar wie het roken of middelengebruik betaalt. Het gaat hier dus niet over de bedragen die hieraan uitgegeven worden.

2.2. Hoeveel geven jongeren uit?

- De hoogste bedragen worden uitgegeven aan uitgaan, kledij en snacks.
- De gemiddelden liggen hoger wanneer we enkel kijken naar jongeren die deze uitgaven ook effectief (gedeeltelijk) zelf betalen. Dan valt vooral op dat kosten voor auto/brommer, vakantie, roken en kleding een flinke hap uit het budget betekenen.

- Bijna 40% van de jongeren rapporteert hogere uitgaven dan inkomsten

Figuur 2: Gemiddelde maandelijkse uitgaven voor alle jongeren en jongeren die de uitgaven rapporteren

Noot: De uitgaven zijn geordend volgens het aantal jongeren dat deze uitgave rapporteerde. Het gemiddelde van de totale steekproef bevat ook jongeren die deze uitgave niet rapporteren. Het gemiddelde voor ingevulde antwoorden omvat enkel de jongeren die zelf ten minste gedeeltelijk een bepaalde uitgave financieren.

3. Financiële kennis

- Op een test van 13 meerkeuzevragen scoren jongeren gemiddeld 5.93 of 46%.
- Een eenvoudige rekenoefening, waarin geld verdeeld moet worden, beantwoorden bijna alle jongeren juist, maar slechts 9% weet dat wanneer je met een TAK21 product spaart je eerder weinig risico loopt.
- Er zijn meer jongeren die de juiste definitie van inflatie kennen (55%) dan jongeren die weten wat dit in de praktijk betekent (42%)
- Jongens, leerlingen uit het ASO/KSO en jongeren uit eenoudergezinnen scoren hoger; jongeren uit BSO en BUSO en jongeren met een andere dan Belgische/Nederlandse achtergrond scoren lager.
- Ervaring met vakantiewerk, ouders die praten met de jongere over geld en aandacht op school voor financiële educatie verhogen de financiële kennis

4. Financiële vaardigheden

- 8 % van de jongeren zegt van zichzelf niet goed met geld te kunnen omgaan
- Jongeren schatten hun eigen vaardigheid om verleidingen te weerstaan en prioriteiten te kunnen stellen het hoogst in
- Overzicht houden over inkomsten en uitgaven wordt het minst goed beoordeeld.

- Financiële opvoeding thuis en op school blijken belangrijke voorspellers van vaardigheden, veel belangrijker dan achtergrondkenmerken.

5. Risicogedrag

5.1. Lenen

- 25% van de jongeren leent wel eens geld van anderen. In deze groep bedraagt het gemiddelde leenbedrag per maand € 10. De variatie in geleend bedrag is zeer groot. Over alle respondenten bekeken leent de gemiddelde scholier maandelijks € 3.75.
- 19% van de scholieren heeft al eens een bedrag van meer dan € 50 geleend
- Er wordt vooral geld geleend bij vrienden, maar in de helft van de gevallen wordt toch ook geleend bij de ouders
- In meer dan de helft van de gevallen wordt het geld geleend voor snoep, snacks en uit eten gaan, een derde leent geld om leuke dingen te doen (uitgaan, cinema, café, ...)
- Geld lenen is vooral geassocieerd met uitgaan: jongeren die vaker uitgaan lenen frequenter en grotere bedragen.

5.2. Sms betalen

- 35 % van de jongeren betaalt wel eens iets per sms, dit wordt vooral gebruikt om bus/tram mee te betalen
- 1/10 van de jongeren die via SMS betaalt geeft zo onbedoeld teveel geld uit, dit zijn dan vooral de jongeren die SMS gebruiken om andere dingen dan openbaar vervoer te betalen (stemmen, virtuele dingen kopen, ...)
- Gemiddeld wordt door SMS-betalers € 4 per maand uitgegeven via SMS.
- Jongeren uit ASO/KSO en jongeren die vaak uitgaan betalen vaker via SMS, bedragen die via SMS uitgegeven worden liggen hoger bij jongeren uit DBSO en jongeren die vaak uitgaan.

5.3. Online kopen

- 68% koopt wel eens online, 18% doet dit maandelijks of vaker.
- Vooral kleding of schoenen en tickets (voor festivals, optredens, reizen, ...).
- Jongeren die online kopen geven gemiddeld ongeveer € 24 per maand uit aan online kopen
- Van de jongeren die online koopt geeft bijna 1 op 5 wel eens meer geld uit dan gepland en bij bijna 1 op 3 is de uiteindelijke aankoop duurder dan gepland.
- Jongeren die het thuis financieel breder hebben en jongens doen meer aan online kopen

5.4. Spelen voor geld

- Meer dan 25% van de jongeren houdt met vrienden weddenschappen voor geld
- 10% koopt enkele keren per jaar een kraslot, gokt op uitslagen of speelt spelletjes voor geld
- 20% van de 'spelers' geeft hieraan wekelijks € 5 of meer uit
- 8 % speelt minstens eens per maand voor geld
- Spelen voor geld komt meer voor bij jongens, oudere scholieren en jongeren die vaker uitgaan of verdovende middelen gebruiken.

5.5. Ander risicovol gedrag

- Ongeveer 10% vertoont kenmerken van compulsief kopen (dingen die niet nodig zijn, andere mensen vinden dat ze veel kopen en groot deel van hun leven draait rond kopen). Jongens rapporteren minder compulsief koopgedrag en jongeren met een andere dan Belgische/Nederlandse achtergrond, jongeren die vaker uitgaan, softdrugs gebruiken en jongeren met een minder goede gezondheid rapporteren meer compulsief koopgedrag.

- 6 % geeft wel eens geld uit dat er niet is. Dit komt vaker voor bij jongeren met een minder gunstige financiële achtergrond, oudere jongeren, jongeren die vaak uitgaan, rokers, en jongeren met een slechtere gezondheid
- 20% van de jongeren rapporteert primair risicovolle strategieën om met geldgebrek om te gaan (bv. geld lenen of vragen i.p.v. te sparen of extra te werken). Dit komt vaker voor bij rokers, jongeren uit eenoudergezinnen en meisjes.
- Ongeveer 13% van de jongeren zegt soms of vaker zijn/haar spaargeld aan te spreken wanneer er geldtekort is. Dit zien we in gezinnen met een minder gunstige financiële achtergrond, bij meisjes en bij iets oudere jongeren.

6. Financiële moeilijkheden

- Schulden: 10% heeft op dit moment geld geleend dat nog terugbetaald moet worden, de gemiddelde schuld bedraagt € 35. Vooral jongeren die vaker uitgaan, behoren tot deze groep. De hoogte van het schuldbedrag is voornamelijk geassocieerd met uitgaansfrequentie. Van de groep die op dit moment nog schulden heeft, zegt 20% het soms tot vaak moeilijk te hebben met het terugbetalen van deze leningen, dit zijn dan vooral de jongeren uit minder gunstige financiële gezinssituaties.
- 12% van de jongeren is ontevreden over hoe ze er met hun geld voorstaan. Ongeveer een kwart van de jongeren is ontevreden met de hoeveelheid spaargeld. Slechts een zeer beperkte groep van ongeveer 3% zegt ontevreden te zijn omdat de ouders het financieel moeilijk hebben of omdat ze zelf meer schulden hebben dan gewenst.
- 6% komt vaak of heel vaak geld tekort en heeft geldzorgen.
- Oudere jongeren, jongeren uit gezinnen die het financieel minder gemakkelijk hebben en jongeren uit nieuw samengestelde gezinnen geven vaker aan geld tekort te komen terwijl jongeren uit het DBSO minder geld tekort komen. Ook jongeren die vaker uitgaan, rokers, jongeren met minder goede gezondheid en softdruggebruikers zeggen vaker geld tekort komen.
- Groepen die aangeven geldzorgen te hebben of ontevreden zijn over hun geld zijn vooral meisjes, oudere jongeren, jongeren uit gezinnen die het minder breed hebben, jongeren uit nieuw samengestelde en mengvormgezinnen jongeren met een minder goede gezondheid, rokers en jongeren die vaker uitgaan.

7. Hoe zien jongeren hun financiële toekomst tegemoet?

- Jongeren lijken over het algemeen nogal optimistisch over hun financiële toekomst. Ongeveer 7% van de jongeren is bezorgd om in de nabije toekomst geldproblemen te hebben. Ongeveer een vijfde van de totale groep lijkt zich vooral over de verre toekomst zorgen te maken: Zal men de huidige manier van leven kunnen aanhouden met bijhorende keuzes? Zal men werk vinden dat deze levensstijl toelaat? Zal men voldoende kunnen sparen?
- Meisjes, jongeren uit gezinnen die het minder breed hebben, jongeren uit het BSO en oudere jongeren kijken hun toekomst iets minder positief tegemoet. Daarnaast blijkt ook een slechtere gezondheid en druggebruik geassocieerd met meer zorgen over de toekomst.

8. Financiële opvoeding

8.1. Thuis

- 15 à 20% van de jongeren geeft aan weinig tot geen financiële opvoeding van thuis uit mee te krijgen (over geld praten en discussiëren).
- 50% van de jongeren ziet hun ouders als voorbeeld over hoe met geld om te gaan.
- Jongens zeggen minder met de ouders te praten over geld en zien hun ouders minder als voorbeeld, terwijl jongeren uit een gezin dat het financieel wat ruimer heeft geneigd zijn hun ouders iets meer als voorbeeld op financieel vlak te zien.

8.2. School

- Bijna 50% van de jongeren geeft aan in beperkte mate les te krijgen over hoe met geld om te gaan, ongeveer 1/3 leert een budget opmaken, zich inleven in een leven met een beperkt inkomen of leert hoe met geld om te gaan als belangrijk onderdeel van een vak of als focus van een activiteit buiten de schoolmuren.
- 20% van de jongeren weet niet wat er gebeurt op vlak van financiële educatie binnen de schoolmuren.
- 70% vindt financiële educatie op school belangrijk, 12% vindt het onbelangrijk, 50% vindt dat er meer tijd aan moet worden besteed.
- Jongeren die financiële educatie belangrijker vinden rapporteren ook dat er op school meer rond gewerkt wordt (onbekend maakt onbemind OF selectieve herinnering?)
- Jongeren uit het BSO en BUSO rapporteren meer aandacht voor financiële educatie op school. Tegelijk vinden jongeren uit het BSO en jongens financiële opvoeding op school minder belangrijk.

9. Risico's en protectieve factoren

9.1. Leidt financieel risicogedrag tot financiële moeilijkheden?

- Geld uitgeven dat er niet is, spaargeld aanspreken, frequenter lenen en compulsief kopen hangen significant samen met financiële zorgen en de ervaring van geldtekort. De ervaring van geldtekort is bovendien geassocieerd met het lenen van grotere bedragen, terwijl geldzorgen meer voorkomen bij jongeren die zeggen vaker op afbetaling gekocht te hebben.
- Schulden lijken vooral samen te gaan met geld uitgeven dat er niet is en met frequenter lenen.
- Ongeveer 20% van de variantie in geld tekort hebben kan worden verklaard door risicogedrag, voor schulden en geldzorgen ligt dit lager.

9.2. Beschermde ervaring met geld tegen risicogedrag?

- Al dan niet krijgen van zakgeld of zelf geld verdienen is niet duidelijk geassocieerd met mindere risicogedrag

9.3. Risicogroepen

- **Jongeren uit gezinnen die het financieel minder breed hebben:** zij lenen vaker geld, kopen vaker op afbetaling, kopen minder online, geven frequenter geld uit dat ze niet hebben, ervaren meer dat ze geld tekort hebben, maken zich meer zorgen over hun huidige financiële toestand en over de financiële toekomst. Zij geven ook aan meer schulden te hebben dan gewenst, minder spaargeld te hebben dan gewenst, erg te moeten opletten met hun geld zonder veel extra te doen en te weinig geld te hebben voor leuke dingen, naast ontevredenheid omwille van het feit dat hun ouders het niet breed hebben.
- **Hoe frequenter jongeren uitgaan,** hoe frequenter ze geld (en ook grotere bedragen) lenen, hoe meer ze spelen voor geld, via sms betalen, compulsief kopen, geld uitgeven dat ze niet hebben, ervaren dat ze geld tekort komen en ontevreden zijn met hun huidige financiële toestand.
- **Jongeren die softdrugs of andere middelen gebruiken** en jongeren met een **minder goede gezondheid** zeggen meer schulden te hebben dan gewenst.
- Andere achtergrondfactoren als onderwijstype, geslacht e.d. geven weinig consistente associaties

9.4. Andere beïnvloedende factoren van financieel risicogedrag en financiële uitkomsten

- **Financiële vaardigheden:** kunnen weerstaan aan verleidingen en aanpassen van de uitgaven aan veranderende inkomsten **beschermde** tegen risicogedrag en is geassocieerd met minder geldzorgen en minder geldtekort.

- **Individuele verschillen**, vooral op het vlak van **impulsiviteit** (vooral op het vlak van niet vooruit denken voor men iets doet) **vormen een kwetsbaarheid** voor financieel risicogedrag. Een tijdsperspectief op lange termijn hebbt vormt een beschermende factor tegen globaal 'extern' geld uitgeven.
- Jongeren die hun leeftijdsgenoten als een belangrijke en betrouwbare informatiebron zien vertonen meer financieel risicogedrag en meer financieel nadelige uitkomsten.
- De **ouders als rolmodel** zien voor omgaan met geld is geassocieerd met minder compulsief kopen en globaal minder consumptie gericht op directe bevrediging.
- **Dagelijks langdurig tv kijken** (en een grotere kans aan blootstelling aan reclame) is geassocieerd met financieel risicogedrag en schulden.
- Jongeren die meer risicogedrag vertonen zijn geneigd eerder pessimistisch naar hun financiële toekomst te kijken en hebben minder vertrouwen in de eigen vaardigheden om goed met geld om te kunnen gaan.
- **Materialistische attitudes**, het centraal en belangrijk vinden van bezittingen in het leven is geassocieerd met meer compulsief kopen, minder ervaren geldtekort te komen en minder zorgen over de financiële toekomst. Jongeren die hun geluk laten afhangen van het bezitten van dure of hippe dingen ervaren vaker geldtekort en maken zich meer zorgen over hun financiële toekomst.

10. Eindbalans?

- Grote groep jongeren vertoont geen bijzondere moeilijkheden
- Ongeveer 12% vertoont aanzienlijk risicogedrag (tenminste 3 van de risicogedragingen) en de helft van deze groep ervaart al financiële moeilijkheden.